

ՄԵՆԿ

Տարեկան վեր 10 րոպե, կես տարվանը 6 րոպե:

Առանձին համարները 5 կոպեկով:

Թիֆլիսում գրվում են միմյանց կապարտան միջ:

Գրադարարությունը բնակվում են ուղղակի:

Գրադարարությունը «Մուսկո»:

Խմբագրությունը լաց է առաժույթ 10—2 մաս:

(Բացի կիրակի և տոն օրերից):

Պայտարարությունը բնակվում է ամեն լուրով:

Յայտարարությունները համար վճարում են:

Խաղաղությանը բնակվում 2 կոպեկ:

ՀԱՅ ՈՒՍԱՆՈՂՈՒԹԵԱՆ ԻՄԱՊԵՐԱՏՈՐԻԱՆԵՐԸ

Մշակույթ՝ Հենց նոր խոսեց մայրաքաղաքներում կրթվող Հայ ուսանողների քրմապաշտութեան վրա: Այդ պայմանակիցները այնչափ բնական է, և յատուկ Հայ ուսանողի բնաւորութեանը, որ անկարելի է երկու խօսք չառել այդ անճոռնի երեւոյթի մասին:

Հայ մանուկը մեծանում է մի հրէշաւոր բնականութի մէջ, որտեղ մոռնալիք, մոռնալիք, տուր ու թրմ. բոցը դաստիարակութեան գլխաւոր ֆակտորներն են համարվում: Գուցէ ամեն բնական է, և թարկված այսպիսի տեղը պայմաններին, բայց չը կայ Հայ բնականութի, որի մէջ չը տիրապետէ բարբարոսութիւնը մի ուրիշ աւելի զգուշիկ ձևով՝ Տօր ժանգուտած ու հոգեմաշ վարվողութեան ձևով, մօր ճղճան և գնշուական անկիրթ բնաւորութեամբ, սորանորա, մանող-գնացողի կոպիտ ու ստորացնող ձևերով:

Ինչ է յիշատի թիֆլիսի և գաւառների Հայ կիներ աւհասարակ. նա կամ բոլորի բարքով, բայց արտաքին կեղծ համեստութեամբ ծածկված մի զգուշիկ արարած է, կամ թէ կապիտ ու զրատանման մի էգ, որից այնչափ հեռու է ազատ հոգին, որչափ նուրբ զգացմունքը, նոյնչափ նորան խորթ է վայելուչ վարվողութիւնը, որչափ մարդավայել ու ազնուացնող յարաբերութիւնները: Հայ կիներ գլխաւորապէս աւթթխած է թմբոցի ու տղամարդի դաժանութեան երկիւղից, մեղմ է և խոնարհ միայն իրան ճշող ուժի առաջ, այլ խիստ է, կծու ու բիրտ իրանից կախված թող էակի հետ, վառնորոյ և նա բնաւ բնորոշակ չէ ներշնչել իր որդու մէջ անկախ բնաւորութիւն, ազատ և զարգացող միտք ու վսեմ յատկութիւններ: Գուցէ մեզ ամեն թէ մայրաքաղաքների Հայ ուսանողները բոլորն էլ կովկասեցի չեն, բայց մի թէ մեծ տարբերութիւն կայ կովկասեցի Հայի և այն Հայի մէջ, որը ապրում է կովկասից դուրս:

Այսպիսի բնական ազդեցութեան տակ պայմանավորված Հայ մանուկը մանուկ է ուսումնարան: Ինչ պայմանների մէջ է մանուկն և ինչպէս բնթանում. նա անպատրաստ է, նա չլինում է, մտքով ու մարմնով ստրկանում է, նա տանջվում է, նա թուլանում է իր բնույթի մեծութիւնից, վաճառորդ կամ յուսահատված ձրգում է իր պարագմունքը գիմնազիայի միջին դասարաններից մէկում կամ թէ մի կերպ աւտորտում է իր ընթացքը և ուղեւորվում մայրաքաղաքները ուսումը շարունակելու համար:

Այստեղ նա դառնում է, ըստ երևութին, բաւական վայելուչ զիրք ունեցող մարդ, որովհետեւ կրում է բարձրագոյն ճեմարաններում լսողներից մէկի անունը, որով վաղը նա արդէն լիախաւունք քաղաքացի պիտի համարվի: Բայց հնարի ն է արդեօք մի հրաշագործ ու գերբնական եղանակով կերպարանափոխել վերածնել տալ ուղղել, վերականգնել, չէնց մի փոքր բարեկերպել այն հոգին, այն միտքը, որոնք մինչև քսան և երեք տարեկան հասակը արդէն ընկճվել են, մաշվել, ջարդվել, սեղմվել ու տրորվել բնականական սպանիչ և խեղդամահ բարոյական ազդեցութեան տակ:

Ահա այս տեսակ անհասուն են կազմում մեծ մասամբ այն կոնստիտուցիան, որ ապրում է, «Հայ կական ապագայ ինտելիգենցիա»:

Ինչ էք պահանջում դուք այսպիսիներից. ինքնուրոյն գործ, անկախ համոզմունք, ազատ բնաւորութիւն, աւտոլոյ ու սուր դատողութիւն, մէկին կուրօքէն չենթարկվել, նորա հետ վիճել և իր սեփական կարծիքները և ուղղութիւնը ունենալ... բայց զրոտեղեց, ինչ աղբիւրից... Ամանորոյ բնաւ զարմանալի չէ, որ որ և իցէ մի չնչին, ստոր ու թշուառ մարդու քրմութիւնը եղել է միշտ Հայ ուսանողութեան անհրաժեշտ պահանջը...

Այժմ ասում են թէ մայրաքաղաքիս Հայ ուսանողութիւնը ուզում է դուրս գալ յետ կանգնել բուրմի ժանտահոտ ու ապականիչ ազդեցութիւնից: Ի հարկէ երկու շարիքներից միշտ փոքրագոյն է նախապատելի, բայց նոյնպէս հարկաւոր է մոռնել թէ ինչ ասել է Հայ ուսանողի անկախութիւնը, երբ նա մինչև չափա-

հաս տարիքը եղել է մտքով ու հոգով մի կատարեալ աւտոմատ, չէ իմացել ինչ ասել է ապրել իր խելքով, ծիծաղել իր կամքով, խօսել իր հանգիստ ու բնական տրամադրութեան մէջ, զարծել ինքնուրոյն համոզմունքով և տնօրինել իր կամքը իր սեփական որոշմամբ: Հայ ուսանողը, որը չունէ մի որ և իցէ բուրմ, պիտի անշուշտ ներկայացնէ մի աւելի ողորմելի տիպ, նա պիտի երկրպագէ այսօր այս ուղղութեանը, վաղը միւսին, այսօր պիտի շատ խելացի և գործնական կարծէ այն, ինչ վաղը երազական և յիմար պիտի թվայ նրան, այսօր մեծաբարբառ պիտի խրոխտայ և չը զիտեմ ինչ փրաղներով ու ինչ տնօրիններից տրաքացնէ, իսկ վաղը փոքրանայ և ընկնի ամենանեղ և սահմանափակ ինտելիգենցի ետեւից, այսօր պիտի հերքէ ու չը ճանաչէ ամենաբարձր հեղինակութիւնները, իսկ վաղը պաշտէ ու համարէ իր շուքները: Այսպիսի այսպիսով այսօր մի կը պատկանի ինչ տնօրինիչ դասակարգին, իսկ վաղը լինուիւիկ, պրիկաշիկ կամ ամենամութ շրջանին...

Ահա ինչ է այն ուսանողութիւնը, ի հարկէ խօսք չէ կարող լինել բացառութիւնների մասին, որի վրա դնում է ազգը իր ապագայի յոյսը. ահա այն շրջանը, որի վրա նայելիս նոյնչափ վիրաւորվում է մարդու վայելուչ զգացմունքը, որչափ և ցաւում է նրա սիրտը... Չէ որ գեռ շատ սեւ ընկնեն պիտի անցնեն, դեռ շատ կարգեր պիտի փոխվեն, մինչև որ ազգը տեղիք ունենայ իր մտաւոր դասակարգից էական արդիւնքներ ստանալ: Չէ որ բաւական հետաքրքրաշարժ է, որ հենց այսպիսիներից է բաղկացած այն գիպլօմաւոր մանուկները, որ անկողնի միտք են միշտ ընթացած գիմնադիստ, մինչդեռ ամենաանամթ կերպով ցանկութիւն են յայտնում լինել ժողովրդի առաջնորդ և գաղափարի քարոզիչ: Այո, այս կարող է միայն Հայոց մէջ լինել...

Այս մի քանի տողերով դեռ մենք շատ քիչ ասեցինք Հայ ուսանողութեան ոչնչութիւնը իր բովանդակութեամբ ներկայացնելու համար:

Գաւ. Եղորտեան

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՅՈՑ ՔԱՏՐՈՅ

Օգտնաւորի բնաւորութիւն ունեն մեր հասարակութեան մէջ զարժող համարվող անձինք, ու զուգահեռ տեսիլ, եւրօպական ձեւով առած ինտելիգենցիա կոչված մտքը հասարակութեան: Լրագրութիւնը դարձնել խաղալիք և հասարակութեանը համարել մի դրաստ, որին կարելի է ամեն բան բարձել ու հաւանքել իշխանաբանը: Ամեն մի մարդ, որ զրիչ շարժել գիտէ, գուցէ և անցել է մի ուսումնարանի միջով, տեսել է նաեւ համարարանի երես, դառնում է երեւելի հրապարակաօտ, հասարակական հարցեր վճարող: Մի երկաւորապարհ, որ չը զիտէ թատրոնի բուն նշանակութիւնը, անգամ զերասանութեան հետ ծանօթութիւն չունի, այլ մի քանի խօսք միմեանց կտեղից կապել գիտէ, միայն զրիչ շարժել գիտէ, բայց և ունի մի որ և է ստոր նպատակ, նա դառնում է թատրոնի բնութիւնը կրող, ընդհանրաւոր: Ամեն մի հարցում երեւան գալ և որոշումներ անել հասարակութեան առաջ, վճիռներ կարգաւ պէտք է անել այն անձը մեր հասարակութիւնից, որ գոնէ տեղեկութիւն ունի, հասկացողութիւն ունի իր դատած առարկայի վրա, ի թէ չառնել թէ նա պէտք է մասնագէտ լինի: Ի միջի այլոց մի քանի եւրօպական բուրեր խոսնել չէ նշանակում թէ քաջ ծանօթ ես, տեղեկ ես այդ բանին: Եթէ ընդունում ենք, որ լրագրութիւնը հասարակական տարբեր է, հետեւապէս և մարդ պէտք է խիստ անկողնապահ լինի իր բնութեամբ հարցում պէտք է դառնէ հասարակութեան պատիւը պահելով և լրագրութեան արժանաւորութիւնը գնահատելով: Հակառակ դիպուածում կը նշանակէ նա ծաղրում է հասարակութեանը և իրան նրանից շատ բարձր դասելով կամենում է իր կարծիքը ընդհանուր կարծիքի տեղ ընդունել տալ և հասարակութեանը իր հաճոյքին խաղալիք դարձնել: Տարաբաղաբար, շատ ցաւելով պէտք է ասած, որ մեր հասարակութեան ինտելիգենցիան վարակված է այդ ախտով և չը հասկանալով իրանց պաշտօնը, ըստ որում նրանք սպիկ զեկավարներն են համարվում, խիստ ծուռը ընթացք են տալիս գործին իրանց այդ սխալ հրապարակաօտութեամբ: Խօսքս մասնաւորեմ: Յայտնի է, որ անպատեմելի և ից հայոց դերասանական մշտական խումբը սիսեց իր ներկայացումները: Ընտրալիս թատրոնում և մինչև այսօր ներկայացրած պիեսները իրանց քննադատութիւններով տպւել են «Մեղուկ» մէջ: Ընցեալ տարվայ ընդհանրաւոր գործը Իսկուս էր, որ յայտնի է թէ ինչ տեսակ ընդհանրաւոր էր գրում: Ընցեալ անցիկ է, նրա վրա խօսելը աւելորդ է: Իսկուսը յայտնեց, որ այս տարի ընդհանրաւոր չէ գրելու: Այժմ «Մեղուկ» մէջ դուրս են եկել մի քանի ընդհանրաւոր Ուսուց և ***: Ուսուցի գրած է, ձեռք և նրա լեզուի ոճից պարզ երևում է, որ դա նոյն Իսկուսն է, հաստատ այս այս-

պէս է, բայց թէ ի՞նչու նոր դիմակի տակ է մտել, այդ էլ գուցէ ունի իր խորհրդաւոր նշանակութիւնը:—Մեր նոր քննադատները գրեւորեալ ձիւղ երեւում է կողմնապահութիւն և մասամբ նորին: Արանցից մէկը Ռաուլ՝ բարձրացնում է մի գերաստուհուն, միւսը *** այդ գերաստուհուն վայր է գցում և մի ուրիշ գերաստուհուն բարձրացնում:—այսպէս և *** ի գոված գերաստուհուն Ռաուլն է փոխում և այսպէս փոխադարձ, առանց հաշիւ տալու թէ ինչ են անում և թէ որքան վայել էր այդ արածը իրանց: Բացի արանցի նկատվում է նրանց երկուսի գրչում ևս մի տեսակ խէթ հայեացք դէպի Արամեանը, որից պարզ երեւում է, թէ այդ պարունները մի հաշիւ ունեն Արամեանի հետ: Մինչև անգամ դէպի և Արամեանցին մօտիկ գերաստուհները նոյն գրչին են շարժում: այդ անխոյստ երեւում է Սաֆրազեանցի վերաբերութեամբ, իսկ արանց հակառակ մնացեալ միւս գերաստուհներին բարձրացնում երկինքը հասցնում, Սահականին բարձր դասում Արամեանցի: Պարունները քննադատները իրանց հաշիւ չեն տալիս, թէ այդպիսով գերաստուհների սիրտը կտրուում են և գերաստուհներին անտի գովաբանութիւններ տալիս, որ երկուսն էլ ունեն իրանց փառ հետեւանքները: Առհասարակ նկատված է, որ մի գերաստուհին, կամ մի այլ պաշտօնակատարի հէնց, որ արժանի չէ, գովես, նա կը հպարտանայ, բայց օգուտ չի բերի այդ գովասանքը, այլ կը վնասէ. իսկ ում արժան է գովես, նա աւելի կը կրկնապատկէ իր եռանդը, թէ և վերջինս էլ գուր չի լինի հպարտանալուց: Բայց մի գերաստուհ, որը յիշատակ է, նրա վառը ասես, նրա սիրտը կտրվում է և բեմը մինչև անգամ թողնել է ուղում: Այս տարվայ խումբը յիշատակ մեծ է, բայց անհամ է. նա մանաւանդ ներկայացրած պիեսները այնքան անհամ են, դարձակ են, որ դարձեալ կեցցէ ժողովուրդը, որ այդպիսի պիեսներին յաճախում է: Միթէ այդպիսի անմիտ, անշուք պիեսները արժեն ներկայացնել մի բեմի վրա, ուր թատրոնական դրօշը նոր օտքի կանգնել է սկսում: Բայց, ինչ և իցէ, այս այսպէս: Այս վերջինքը մեր գերաստուհները և գերաստուհները առանձին առանձին, քննելը, տեսնելը և շօշափելը—Ռաուլն և ***-ի քննադատութիւնը նաև աչքի առաջ թող ունենան կարգադրողները և սկսելը գերաստուհներին: Ատղիկը մեր առաջին գերաստուհին է, նրա ամպլուան դրամաներում առաջին կարգի դերերն են, հերոսուհիների դերերը, նա իր դերերում լաւ է, քանի որ նրանից լաւ չունենք: Միշտ նկատվում է, որ Ատղիկը իր դերը լաւ է սովորում: նրա ձայնը, մաներները վատ չեն, միայն խօսքերը ընդհատված են արտասանվում: գեղ նոխարապետութիւնը չը վերջացրած, նրա մի պակասութիւնը շատ դանդաղ կոտ լինելն է, միմիկը կարծես աւհամայ է անում—երբ հարկաւոր է լինում չափազանց արտաքին, նրա ատմաները երեւում են, որ աւելի ծիծաղի է նմանվում, այս բնական պակասութիւնը են: Ե. Պարազաշեանի ամպլուան նոյնն է, ինչ որ Ատղիկինը, բայց սրա ոչ ձայնը, ոչ շարժվածքը և ոչ քայլվածքը լաւ են, նա միշտ խօսելու ժամանակ գլուխը թափափարում է և ժողովուրդին նայում կանգնում է շատ անբնական ընդգլած, կարծես անկարգիւ է ժողովուրդին հաւանում է՝ ինչ: Երբ ինքն է խօսում դերումն է, երբ դիմացինը նա լուռ կանգնած կամ նստած ուրիշ միտքով է զբաղված և յաճախակի օթեակներին է նայում և երբեմն յուշարարին, որ իմա:

նայ իր խօսելու հերթը: Մի պակասութիւն էլ սրա այն է, որ եթէ մի նախադասութեան մէջ հինգ բառ կայ, վերջի երկու բառը չեն լսվում—խեղդվում, փորն են ընկնում:—Սիրանուշը լաւ էր իր դերերում, քանի Վ. Պարազաշեանը չը կար, բայց երբ նա կայ, Սիրանուշը միայն անսամբի համար վատ չէ, թէ և խաղը համատարբար ցածր է Վ. Պարազաշեանից սուրբաներում: Սրա ամպլուան է կեծէտիւ և սուրբէտ. ձայնը համակրական է, բայց խղճուն է: Վ. Պարազաշեանի ամպլուան նոյնն է, ինչ որ Սիրանուշինը, թէ սուրբէտ և թէ կեծէտիւ, սրա խաղը դուրեկան է. լաւ ապագայ է խոստանում: միայն շատ շուտ շուտ է խօսում, երբեմն խառնվում ձայնը, այս մի մեծ պակասութիւն չէ, կարող է ուղղել: դերը սովորում է շատ լաւ, թէ և դերի բնաւորութիւնը դժուար է հասկանում, այս վերջինս նկատվում է նաև միւսներում:—Այս այսպէս լինելուց յետոյ, որոշ երեւում է, որ առանց Ե. Պարազաշեան և առանց Սիրանուշ մեր բեմը կարող է լաւ կառավարվել, կարելի է մինչև անգամ ասել, որ աւելորդ էլ են: Արամեանը մեր առաջին գերաստուհն է ժոճ-պրիմին. նա կատարեալ արտաքին է. նորա ամեն մաներները, կանգնածքը, դիրքը չափած, մտածած է. ձայնը դուրեկան:—Սահականը վատ չէ իր դերերում, նորա դերը գրան-պրիմին է, նա լաւ գերաստուհ է, բայց արտիստ չէ: Ձայնը անդուրեկան է, բարձրացրած ժամանակ կտրվում է և շատ անհամ երեւում: Ունի մի սովորութիւն, բեմի դուրս ելած ժամանակ զալմալ զգել:—Յուշարարին շատ է նախաժամ և սովորաբար դիմացի մարդը թողած՝ հասարակութեան հետ է խօսում: Պանը մեր տեղական օյժերին:—Մեր տեղական օյժերից ամենից բարձր կարգի է դասել իրաւամբ Սաֆրազեանցին, բայց մեր քննադատները նորան աչքից զցել են, որովհետեւ, ինչպէս վերեւ յիշելի, Արամեանցի բարեկամ է: Այս լոկ խօսքով չեմ ասում, այլ կը հաստատեմ փաստերով: Մի անձի, որ այս տարի նոր էր մտնում խումբը, գերաստուհներից շատերը ասում են թէ կամենում ես՝ առաջ գնալ, պատիւը աւելանայ, րեցնկախներում քեզ գովեն, Արամեանցի պէտք է հեռու կենաւ—ահա քեզ օրինակ Սաֆրազեանցի, որ աչքից բնկած է:—Տեղական գերաստուհներից միայն Սաֆրազեանց կարողանում է հասկանալ դերի բնաւորութիւնը, թէ պէտք միայն մի տարուայ գերաստուհ է, և շատ թէ քիչ արհեստին ծանօթ է: Սաֆրազեանցը եթէ իր մի պակասութիւնը ուղղէ, կարող է լաւ գերաստուհ լինել: Յիշում էք անցեալ տարին, ինչ գերաստուհները չէր կարողանում եօթն օրուայ մէջ պատրաստել յանձնվում էր սրան որ երկու օրուայ մէջ պատրաստում էր և բեմ դուրս գալիս:—յիշում էք Հէնրիի դերը Ձմեռանը երբ չը կարողացաւ հասցնել, նորից սրան տրվեցաւ, որ երկու օրում դուրս բերեց: Արամեանի ցացակա եղած ժամանակ, նորա դերերն էր կատարում, կատարեց այն՝ և «Բին»—երկու օր միայն սովորելով դերը. խղճմունք ունեցէ՛ք պ. պ. Ռաուլ և ***: Մինչև այսօր ինչ գերկատարել է, յաջողակ է անցել, նա, մինչև անգամ, ինչպէս ինձ ասացին մի քանի աւելքանդրապոյցի յայտնի անձինք: «Լիօ» Ղիլիէն մէջ Սարթէնի դերը և «Երեան» Բիճո՝ ի մէջ Ղիլիէնի դերը համեմատաբար, շատ լաւ է կատարել: (!) քան թէ Արամեանց և Տէր-Պաւլեանց կօմիկները, նշանակում է նա է և լաւ կօմիկ, թէ և կօմիտեւոր նրան այդ դերերը չէ տալիս:

Երկրորդ տեղը բռնում է Տէր-Պաւլեանց, դա իսկապէս ծնված է կօմիկութեանը համար, նորա ամպլուան այդ է: Արամեանցը մեր տեղական պիեսաներում յաջողակ է, հետեւում է հանգուցեալ Ամերիկանցին Սուրբուհիանցի պիեսաներում, բայց ևս օգական թարգմանութիւններում այնքան լաւ չէ: Մնացածների վրա չարժէ մինչև անգամ քննութիւն դրել, նրանք մի փոքր միմոսութիւն անել գիտեն, իսկ դերի միտք հասկանալ երբեք: Պիեսթէն ասում է «Niemand will ein Schuster sein—Jedermann ein Dichter»—(Ո՛չ ոք չէ կամենում կոշակար լինել, բոլորն էլ ցանկանում են բանաստեղծ լինել)—ահա՛ դոցա քննութիւնը: Պէտք է նկատել, առհասարակ կանոն չէ, որ խաղի ժամանակ գերաստուհները հասարակութեանը դիմեն, այդ անում են միայն օպերայի գերաստուհները, միայն այն նպատակով, որ ձայնը չընկնի կուլիսների մէջ: Մեր պարունները գերաստուհները և գերաստուհները այդ անում են առանց բացառութեան, բացի Արամեանց և Սաֆրազեանց, որ ինչպէս երեւում է հետեւի Արամեանցի խորհրդին: Խորհուրդ կը տանք միւսներին էլ հետեւել Արամեանցին:

Թատրոն յաճախող

Ն.Ս.Մ.Ա. Գ.Խ.Ա.Յ.Խ.Ա.Յ.Յ.

18 հոկտեմբերի

Հայոց առածը ասում է. «մի քոտա ոչխարը ամբողջ հօտ է փչացնում»: Մի անբարեկարգված ուսումնարանը ամբողջ ժողովուրդի ուսումնարանների վրա ստուեր է գցում, ուր մնաց թէ մի քանիսը: Առենք Ախալցխայի ուսումնարանները, որոնք վարչութեան տգիտութեան պատճառով շատ ւաղիկ դուրեկան մէջ են գտնվում: Բաւական է, որ մինը կաշառէ վարչութեան, կամ հոգաբարձութեան, իր ուժի կէտը տալով, նա լինում է ուսուցիչ: Այդ պատճառով Ախալցխայի ուսումնարանաց ուսուցիչների մեծ մասը ուրիշ ուսումնարաններից արտաքսված կամ ամենեւին ուսումնարանի չեմքը չը տեսած անձինք են: Այդպիսի անձներից կարող են մեր օրիւրը շահվել բարոյապէս: Խրաքանչիւր տարի թիֆլիսի փիճակային կոնսիստորիան Ախալցխայի երկու ուսումնարանաց, միայն ուսուցիչների ուժիկ համար, ուղարկում է 9,000 ռուբլի. այս տարի բացի այդ գումարից Ս. Փրիլիչ եկեղեցին պէտք է տայ 2,500 ռուբլի:

Իսկ աշակերտաց և աշակերտուհաց թոշակները մտնում են վարչութեան և հոգաբարձուաց գրպանները: Երկուսրեթեան ուսումնարանը 12 տարվայ ընթացքում չընծայեց և ո՛չ մի սան: Վոսիստոն Երան միշտ պատրաստ է փողը տալ, բայց արդիւնը պահանջելու համար կրէք չէ մտածում: Տես, մինը հարցնում է, թէ այդքան փողը ո՛ր կերթայ: Անցեալ տարի 6000 ռուբլի Երկուսրեթեան օր. ուսումնարանի երկրորդ դաստան ուսուցչաց ուժիկ տրվեցաւ, բայց այս տարի ոչ մի աշակերտուհի չարժանացաւ երրորդ մանկուս, այդ պատճառով երրորդ դաստանը փակվեցաւ: Այդպէս ոչ թէ աշակերտուհիք էին եմ եմուտ, այլ ուսուցիչները, որոց մեծ մասը ուրիշ ուսումնարաններից արտաքսված էին: Բայց օրովհետեւ մինը պիտեւի եղբայրն էր, միւսը քեռին, երրորդը ամենից շատ կաշառ տուողը, չորրորդը խաչեղբայրը, հինգերորդը շատ կողմնապահ ունեցող է այն, այդ պատճառով բնարկն

էին ուսուցիչ: Երբ հարցաքննութեան ժամանակ չը տեսնվեցաւ այդ ուսուցչաց աշակերտութիւնը, ո՛րը պատճառ բունց աշակերտուհաց ծուլութիւնը, ո՛րը անընդունակութիւնը, և որ դարմանալին է, իրանց տկարութիւնը:

Բայց ամենից ծիծաղաշարժ յայտնվեցաւ պ. Պաւլաս Սամուէլեանի նոր մանկավարժութիւնը: Յիշեալ ուսուցիչը աշակերտուհիներից պահանջում էր, որ նոքա իրանց դասերը բերան անեն: Երբ հարցաքննութեան միջոցում աշակերտուհիք կարկուտի նման պատմում էին իրանց դասերը, ամենուն զարմանքը դարձաւ այդ կողմը: Յանկարծ թեմական տեսուչը սկսեց հարցնել այդ պատմած դասերուն իւրաքանչիւր նախադասութեան միտքը. աշակերտուհիք շուարեցան, իսկ մեր նոր մանկավարժը ըստու էր հարցաքննութեան ժամանակ ինքը պատասխանել թեմական տեսչի հարցերին: Վերջը մեր մանկավարժը տեսնելով, որ այդպեղ առաջ չը գնաց իր նոր ուսումը, աճապարեց Պողո դախլարի պաշտօն վարելու աղի կապալաւուռի մօտ:

Ինչպէս տեսանք, «Երկուսրեթեան» ուսումնարանից մի դասարան պակասեցաւ, բայց դարձեալ հոգաբարձութիւնը պահանջում է նշանակալ փողից աւելի: Հատ լաւ, թող հոգաբարձութիւնը մեզ ցոյց տայ, որ այս ինչ աշակերտուհին կամ աշակերտը կարողացաւ առաջին վկայագիր ստանալ, մենք պարտական ենք այն ժամանակ հոգաբարձուաց պահանջը կատարելու վրա մտածել: 12 տարուայ ընթացքում աշակերտների և աշակերտուհաց թոշակներից, համարենք թէ, մտնում է հոգաբարձութեան անդուր իւրաքանչիւր տարի 500 ռ., գումարը լինում է 6000 ռ.: Միթէ չէ կարելի, որ այժմեան հոգաբարձութիւնը չը հետեւի իր նախորդներին, և այդ փողը տօկոսով շահեցնելով, աշխատեւ ուսումնարանները վերանորոգել: Ահա, Սաւապետեան, ուսումնարանը 50 տարի դուրս լինում են, բայց նորա մէջ երբեք վերանորոգութիւն չէ եղած. այժմ էլ բոլորովին հնացել է, և որովհետեւ կտուրը հողով է ծածկված, այդ պատճառով ամենափոքր անձրեւի ժամանակ կաթում է և խոնաւութեան պատճառաւ աշակերտների մեծ մասը տկարանում են: Մի և նոյնը պատահում է «Երկուսրեթեան» ուսումնարանի մի քանի դասարաններում: Բայց իրանցից Ախալցխայի ուսումնարանները շատ և շատ կեղտոտ են: Հատակները այնքան կեղտոտ են, որ, կարծես թէ, տախտակով չեն պատած: Պատերի վրա նկարված են մատիտով, կամ զրոյով զանազան ծիծաղաշարժ պատկերներ: Երկուսրեթեան օր. ուսումնարանում միշտ աշակերտուհիները միմեանց կամ ուսուցիչների մասին զրում են անպատիւ խօսքեր: Այդ քանիքը վարչութեան և հոգաբարձութեան հոգը չէ. նա միայն սովոր է գոռալ թէ, «փողը քիչ է»: Պարծեմ 11,000 ռուբլով մեծ գործ կարելի է կատարել: 25 կարելի ուսումնարանների համար վարձել այնպիսի ուսուցիչներ, որոնք պարագլին ուրիշ գործերով, որը դախլար է և մի և նոյն ժամանակ ուսուցիչ, որն էլ դերձակ է. այդ պատճառով ուսուցիչները յաճախ բացակայ են լինում: Մեր տեսուչը ժամը 10-ին թէ Սարգիսեան, թէ Երկուսրեթեան և թէ Սարգիսեան ուսումնարաններում նշանակել է ժամանակ մի և նոյն օրը երթալ և դասախօսութիւն անել, բայց թէ ի՞նչպէս կարելի է պարագլ մի և նոյն ժամում այդ երեք ուսումնարաններում, դա շատ պարզ է: Այսօր մի ուսումնարանից բացակայ է

Խմբագիր—հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

Յ Ե Յ Տ Ե Դ Ե Դ Ի Թ Ի Ի Ն Ե Դ

ՓԵՐՈՍ ՀԱՅԵՍՏԱՆԻ համայն պատկերազարդ հանդեսը հրատարակվել է 1881 թվականին չորս անգամ, այն է՝ Յունուարին, Ապրիլին, Յուլին և Օկտոբերին: Երա իրաքանչիւր տետրը կը պարունակէ իւր մէջ 3—4 քառաձալ թերթ 12—16 պատկերներով նոյն ձևով, ինչպէս հրատարակուեցաւ մինչև յայտօր:

ՓԵՐՈՍ ՀԱՅԵՍՏԱՆԻ պատկերազարդ հանդեսի նիւթն, ուղղութիւնն, տպագրութեան գեղեցկութիւնն և պատկերաց ընտրութիւնն կը քննան անդիմադրելի ինչպէս էին մինչև յայտօր:

Տարեկան բաժանորդագրութեան գինն, հանդերձ տաքսմամբ, է 5 ռուբլի կանխիկ վճարելով: Խմբագրութեան հասցէն այս է. Москва, Мещинского баиня, домъ Милошанова, Въ Превосходительствъ Издательницъ армянскаго журнала „Маякъ Арменіи“ Софійа Мсерианцъ.

Ուսանողներ Հայք կարող են բաժանորդ գրուիլ բաց ի խմբագրութիւնէն նաև ներկայ ամի պատուելի գործակալաց մօտ, ևս է ի Տփլիսի Կնտրոնական և Օ. Գրիգորեանցի գրաքաճատանոցներում, և յԱրևան՝ Պ. Երզր. Գալաթիւնցի մօտ:

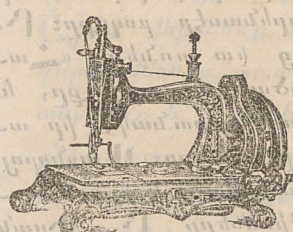
Եթէ «ՓԵՐՈՍ» 1880 ամի պատուելի բաժանորդքն բարեհաճին նորոգել իւրեանց բաժանորդագրութիւնը և առաջիկայ 1881 տարուի համար մեր հանդիսի հրատարակութիւնն ապահովուած կը լինի:

ՀՐԱՏԱՐԱԿԵԶ ՈՒՓԻՍ. ՄԱՐԵՐԵԱՅՑ

10—10

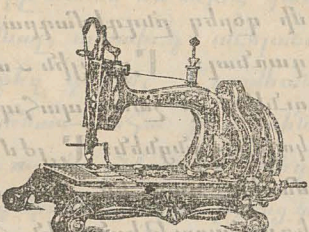
ՊԼՏԻՒ ՈՒՆԻՄ ԵՆՅՏՆԵԼ թիֆլիսի յարգելի հասարակութեանը, մանաւանդ թիֆլիսի ՅԱՅԻՍԵԼԻԱՆ ԾԻՆԵՆՈՏԸ սիրողներին, որ ներկայ ամսակայ մէջ ծխախոտի մեր ԳՈՐԾԵՐԵՆԻ մէջ ստացված են թիւրքիայէն ԵՄԵՆԵԼԵՐԶԻ յատկութիւններէ ծԻՆԵՆՈՏՆԵՐ, այսինքն ԵՆԻՊԻՕ ԿԵՕՔԵԿ, ՊԵՐՍԵՂԱՆ ԲԵՍՄԱ, ՀՈՒՄԱ, ԲԱՔՐԱ և ՍԵՄՍՕՆ ամենաբարձր տեսակէն: Յիշեալ ծխախոտներէն միայն ՊԼՏԻՒՐՈՂ ՆԵՐԻ համար կը պատրաստվեն: ԳԵՆԸ 1 ՓՈՒՆԵՍԻ համար ՎԵՅ ՏԵՍԵԿՆԵՐԻՅ 4, 5, 6, 8, 10 և 12 ռ., մի փունտ ՍԵՄՍՕՆԻ ծԻՆԵՆՈՏԸ արժէ 3, 4 և 5 ռ., պ. պ. կնոջներին ինչորում եմ իրանց ՊԼՏԻՒՐԵՐԵՐՈՂ, ԴԵՄԵԼ ծխախոտի իմ ԽԱՆՈՒԹԸ, որ գտնվում է ԴՎՕՐՅՕՎԱՅԸ փողոցի վրա, ԵՐԾՐՈՒՆՈՒ տանը № 1: ՕՏԵՐԵՐԵՐԵՐԵՐԸ պարունակելով ինչորում եմ պատուէրներ ՆԵՄԱԿՆԵՐՈՂ և ՓՈՂ ուղարկել պատուէրներ Տաճարաւոր: Պատուէրները անպապող կը կատարվեն և կուղարկվեն առաջին ՓՈՍՏԵՆՈՂ:

Գործարանատեր Ն. ԲՕՂԵՐԵՆԵՅՑ

Կ. ՊԱՆՅԵՐ

ԵՏԵՐԵՆՍԿԵՅԸ ՓՈՂՈՑ

Ման Օււրալովի: Եկող ձմեռակայ սեզոնի համար առաջարկուում են պատուելի հասարակութեանը ՄԵԾՐԵՐԵՐԵՐԸ ԶԵՆՈՒԹԻ և ՈՏԻԹԻ կարի ՄԵՐԵՆԵՆԵՐԸ, երապական առաջնակարգ ԳՈՐԾԵՐԵՆԵՐԻՅ ամենամօր ԶԵՆԵՐԻ չափազանց խճԵՆ գնելով, այսինքն ԶԵՆԵՐԻ մեքենաներ 12—15 ռուբլ: Եւրի 50—80 ռուբլ:

21—52

ՕՐԵՑՈՅՑ

1881 թ.

Ո. Յ. Տէր-Արամեանցի, գինն է 15 կոպէկով:

Վաճառվում է Օււրալովի Գրիգորեանցի Վոլկասեան գրաքաճատանոցում Տփլիս:

8—20

Յ. Կ. ՉԱՄԼԵՆՍԿԻՆԻ ԴԵԼՏԱՆԻ ԿԵՅ ՄԵՆՍԻՆՈՎ. ՍՊԱՅԱ ՓՈՂՈՑ Տ. ԿՕՏԻՆԵ: Եմենայն օրը ԲՆ ԴՈՒՆԵՂՈՒՄ ԵՆ առաւօտեան 11 ժամից մինչև երեկոյեան 5 ժամը ներքին, երկարակամ, ջղային, վնեւրական և կաշու հիւանդութիւններ ունեցող ՀԻՌԱՆԿԵՐԸ

5—6

Բրիլեմանտի, ոսկու և արծաթի իրեղէններ ՏԵՐԵՆԻՊՈՂՈՍԵՆԸ ԽԵՆՈՒԹԸ և ԵՐԶԵՍԵՆՈՅՐ Կաթիլահեղալ փողոցի անկիւնից Երմեան սկի բաղարի վրա տեղափոխված է ԴԵՎՈՐԳՕՎԱՅ փողոցը ԵՐԾՐՈՒՆՈՒ տանը: Իրեղէններ գնելու, պատուէրներ տալու և իրեղէնները նորոգելու համար խնդրում եմ դիմել իմ խանութը: Նոյն տեղը ստացված է մեծ քանակութեամբ ոսկի, արծաթ և բրդի և արհեստի իրեղէններ և և ժամացոյցներ:

Մ. ՏԵՐԵՆԻՊՈՂՈՍԵՆԸ 3—3. (2)

ОБЪ ИЗДАНИИ

въ 1881 году въ г. Тифлисъ еженедельнаго русскаго юридическаго журнала

„СУДЕБНЫЕ ПОРЯДКИ“

Журналъ „Судебные Порядки“ будетъ выходить съ января 1881 года по воскресеньямъ, въ объемѣ не менѣе двухъ листовъ небольшого формата, подъ редакціею присяжнаго повѣреннаго округа Тифлисской судебной палаты Александра Ивановича Карабекова, по слѣдующей программѣ:

ПРОГРАММА

еженедельнаго юридическаго журнала „Судебные Порядки“

- 1) Передовыя статьи, заключающія въ себѣ общіе взгляды на состояніе правосудія въ судахъ гражданскихъ и положительнаго законодательства.
- 2) Судебные процессы, имѣющіе общественный интересъ.
- 3) Юридическія замѣтки и изслѣдованія, имѣющія предметъ обсужденіе общихъ началъ права, отдѣльныхъ законоположеній, мѣстныхъ обычаевъ, судебныхъ рѣшеній, опредѣлений и т. п.
- 4) Юридическія извѣстія, заключающія въ себѣ свѣдѣнія о явленіяхъ общественной жизни, имѣющихъ юридическій интересъ.
- 5) Библиографическія извѣстія, заключающія въ себѣ свѣдѣнія о вновь выходящихъ юридическихъ сочиненіяхъ.
- 6) Офиціальныя извѣстія, содержащія въ себѣ свѣдѣнія о новыхъ законоположеніяхъ, распоряженіяхъ правительства, движенія по службѣ, судебныя указатели и резолюція по дѣламъ, назначеннымъ къ слушанію въ Тифлискомъ окружномъ судѣ и Тифлисской судебной палатѣ.
- 7) Фельетоны: а) полемическія статьи, не имѣющія характера передовыхъ статей, и б) отдѣльныя мелкія статьи юридическаго характера, не вошедшія въ составъ предыдущихъ отдѣловъ.
- 8) Объявленія.

ПОДПИСНАЯ ЦѢНА: на годъ съ доставкою въ Тифлисъ и пересылкою въ другіе города Россіи семь рублей, на полгода, для подписчиковъ г. Тифлиса четыре рубля, для иногороднихъ четыре рубля пятьдесятъ коп., по почтовому союзу—на годъ десять руб.; отдѣльные номера по двадцати коп.

Подписка принимается: въ Тифлисъ: до 1 декабря сего года въ квартирѣ редактора, на Поджорской улицѣ, домъ № 8, а съ 1 декабря въ помѣщеніи редакціи—въ пассажѣ карабансарая Тямашевыхъ, на Эриванской площади, въ г. Елисаветполѣ—уполномоченнымъ при управленіи государственными имуществами Р. И. Карабеговымъ, въ г. Кутаисѣ—присяжнымъ повѣреннымъ М. А. Рикодзе, въ г. Эривани—присяжнымъ повѣреннымъ В. И. Егізаровымъ.

Редакторъ-издатель А. КАРАБЕГОВЪ.

(10) 2.

ՄԻ ՕՐԻՈՐԻ, որ ուսում է ստացել Փարիզում և Լ. Օնդոնում, տալիս է ֆրանսերէն և անգլիերէն լեզուներ զարգացնելու: Հասցէն Սապէրեայ փողոց, № 37:

6—6

Ծանփում է մի կտոր չոր 400 քառակուսի սաճէն կտոր գետի երկրորդ անցքի մօտ, իւրաքանչիւր սաճէնը 25 ռուբլով: Հարցնել Միխայիլ Կապուսով փողոցի վրա, Գուրգէնի փողոցի տանը, № 5:

5—5

ԲԵՐԼԻՆԻ ՆՈՐԵԶԵԻ ԲԵՂԵՐ ԲԵՅՎԱՅԸ է ներկայ տարեկան հոկտեմբերի 15-ից, Սոյուզի, Գանձակայա փողոց, ա. Գոնչարովայի խանութից վերև, ինչպէս Բեյուրթովի տանը № 2 և 3: Ելգտել կարելի է տանալ մեծ քանակութեամբ կանանց և երեխաների նորաձև հագուստներ, ինչպէս բոսնիական, զօլոմոնեյի, զանազան տեսակի պալտոններ և մեծ քանակութեամբ կանանց և երեխաների նորաձև գլխարկներ և նրանց պատկանելիք: Նոյն տեղը կարելի է գտնել զանազան նկարների դրամներ, կատարել թաւիշ (մախմուր): Ընդունվում են նոյնպէս ամեն տեսակ պատուէրներ: Գները ամենաշահաւոր են:

4—10

ՎԵՐԺՈՒՆԻ ԲՕՂՈՎԱՅ ԴԵՍԵՐԻՔԻՆԻ փառաւոր և պատրաստում է երկաթե իրեր բոլոր ուսուցիչ արհեստների համար: Հասցէն կարելի է իմանալ ԷՆՅԻՆԵՐԸ և ԵՆՅԻՆԵՐԸ գրաքաճատանոցի մէջ:

4—3

ВЪ ГАЛЛЕРЕЕЪ АРДРУНИ

ОТДАЮТСЯ ВЪ НАЙМЫ

МАГАЗИНЫ

ԵՐԾՐՈՒՆՈՒ ԿԱՊԻՏԱՆԻՄ

վարձով տրվում են

ԽԵՆՈՒԹԻՆԵՐ

2—10

Մանկացած ՁԱՆՁՈՒՂԱԶՈՎ, եղբայրների գործերի համար նշանակված ՄՅՈՂԱՆՆ ԿԱՐԶՈՒԹԵԱՆ կարգադրութեամբ, ջանջադաշտների մեծ խանութի մէջ, Գոյովնակայա հրապարակի վրա ՄԻՐՄԱՆՈՎԻ ՏԱՆԸ ապրանքներ և ԽԱՊԵՆ, նոյնպէս չուգունի ԿԱՐԶՈՒՆԵՐ հատով և մեծ քանակութեամբ ամենայն օր առաւօտեան 10 ժամից մինչև 2 և երեկոյեան 5—8 ժամը:

Խնամակալ պ. Լեբգինսկի: